



Μάκης Καραγιάννης, «Πόλη χωρίς θεούς»,
Μυθιστόρημα, εκδ. Μεταίχμιο.

Η συζήτηση έγινε παρουσία του συγγραφέα.

1) Στον τίτλο του βιβλίου «η πόλη» συνοδεύεται από εμπρόθετο προσδιορισμό σε αιτιατική πληθυντικού αριθμού, «χωρίς θεούς», γιατί σύμφωνα με την πλοκή του στη συγκεκριμένη πόλη οι αξίες, η ηθική, η ασφάλεια και ο σεβασμός σε ό,τι θεωρείται ανώτερο, έχουν χαθεί. Κάτω από αυτές τις συνθήκες οι θεοί αποστρέφονται τους ανθρώπους ή επίκειται η επιστροφή τους ως τιμωρών.

2) Ο συγγραφέας κάνει πολλές διακειμενικές αναφορές με δύο μόνον να κρατούν τα κλειδιά της ερμηνείας της μυθοπλασίας: το πρώτο είναι παρμένο από τον «Αγαμέμνονα» του Αισχύλου με την Κλυταιμνήστρα να πληροφορεί τον χορό ότι η Τροία έχει πέσει και όλα έχουν χαθεί, ενώ το δεύτερο, από την «Αποκάλυψη» του Ιωάννη, προβλέπει ότι στο μέλλον θα δίνει κανείς ένα δηνάριο, για να εξασφαλίσει στη μαύρη αγορά ένα κιλό σιτάρι.

3) Αφορμή για τη συγγραφή του βιβλίου στάθηκε, γύρω στο 2011, η κρίση στην Ελλάδα με την απροκάλυπτη δράση του φασιστικού

μορφώματος της Χρυσής Αυγής, αλλά τα αίτιά της ανάγονται ήδη στα πρώτα εποχή της μεταπολίτευσης. Το μυθιστόρημα συνομιλεί με το δοκίμιο «Ρευστοί καιροί» του Ζίγκμουντ Μπάουμαν και ο Καραγιάννης έκανε για μας έναν σύντομο χαρακτηρισμό των τελευταίων 300 ετών, κατονομάζοντας τον 19^ο ως αιώνα του φιλελευθερισμού, τον 20^ο ως αιώνα της μαζικής δημοκρατίας και τον 21^ο ως αιώνα των γυμνών υπαρξιακών αντιθέσεων, κατά τη διάρκεια του οποίου τα υπαρξιακά προβλήματα θα επιδεινώνονται διαρκώς, γιατί το μέλλον του ανθρώπου διαγράφεται ολοένα και πιο ασταθές και ρευστό.

3) Προκειμένου να μαζέψει υλικό για τη μυθοπλασία του ο συγγραφέας έκανε έρευνα σε εφημερίδες, επισκέφθηκε συγκεκριμένες γειτονιές, της Αθήνας κυρίως, έβγαλε εκατοντάδες φωτογραφίες, συνομίλησε με σύγχρονους νεο-παρίες. Πολλές από τις πληροφορίες που χρησιμοποίησε, αν και μοιάζουν υπερβολικές, είναι πραγματικές. Έτσι αυτό που στο βιβλίο κατονομάζεται ως *αμυντική αρχιτεκτονική*, στρέφεται ενάντια στους άστεγους, και εφαρμόζεται ήδη σε διάφορες χώρες του κόσμου. Επίσης σε αρκετές πολιτείες των ΗΠΑ οι ΜΚΟ, οι οποίες προσφέρουν ανθρωπιστική βοήθεια σε ανθρώπους που την έχουν ανάγκη, διώκονται.

4) Ο πρωταγωνιστής Φώντας, χαρακτηριστικός νεοέλληνας της μεταπολίτευσης, μπλέχτηκε στα γρανάζια της σαθρής χρηματοπιστωτικής δομής της χώρας, έζησε σε μια απατηλή ευμάρεια και η κατάρρευση αυτού του συστήματος κατέστρεψε την επιχείρηση, την οικογένεια και την ψυχική του υγεία. Στην πόλη, όπου κυκλοφορεί και τελικά καταλήγει άστεγος, επικρατεί ένας ιδιότυπος εμφύλιος και θριαμβεύει η συνωμοσιολογία. Οι χαρακτήρες στερεοτυπικοί, συχνά με απότομες ψυχολογικές μεταστροφές, εκφράζουν όλα τα εγχώρια κοινωνικά στρώματα: ο νεόπλουτος επιχειρηματίας που χρεοκόπησε, ο ακροδεξιός ρατσιστής, ο παράνομος μετανάστης, ο διαταραγμένος ψευτο-διανοούμενος, και ανάμεσά τους μια ιδιότυπη ανθρωπολογική αλυσίδα με κάθε κρίκο να περνά από τον ρόλο του θύματος στο ρόλο του θύτη, την κοινωνία να αυτο-οργανώνεται σε καινοφανείς σχηματισμούς και τον κυνισμό να περισσεύει. Πλάι σ' αυτούς οι αντιεξουσιαστές ιδεολογικοποιούν τη βία χωρίς ηθικολογικές

αποχρώσεις και φτάνουν σε αδιέξοδο. Ο Φώντας λίγο πριν το τέλος του βιβλίου ανακαλύπτει τη συλλογικότητα και σκέφτεται να αποκαταστήσει την αδικία που διέπραξε, αλλά δεν προλαβαίνει και δολοφονείται.

3) Η αρχή και τέλος της ιστορίας δίνονται μέσα από την α΄-πρόσωπη αφήγηση της Αλίκης, της κόρης του πρωταγωνιστή, που προσπαθεί να καταλάβει τον κόσμο καταγράφοντας τα αγωνιώδη ερωτήματά της σε ημερολόγιο. Το βιβλίο είναι μια ανέλπιδη μαρτυρία της Ελλάδας της κρίσης του 21^{ου} αιώνα και αναπαριστά οριακές συνθήκες, στις οποίες οι άνθρωποι δείχνουν τον πραγματικό τους εαυτό. Έτσι ο κοινωνικός ιστός, επειδή δεν υπακούει πλέον στις αρχές της δικαιοσύνης, καταρρέει. Κι ενώ όλα μοιάζουν πως δεν υπάρχει διέξοδος, η προσπάθεια αυτής της νέας γυναίκας να βρει απαντήσεις, δείχνει πως, στο βάθος του τούνελ αυτής της γενικευμένης διάλυσης, διαφαίνεται ένα φως.

4) Η αφήγηση ακολουθεί κινηματογραφική τεχνική, ο λόγος είναι μικροπερίοδος και δίνει την αδρή εικόνα ενός σκοτεινού, παρηκμασμένου αστικού τοπίου. Το ύφος κοφτό, προσφέρει καθαρότητα νοήματος και η επιφανειακή, αφαιρετική απεικόνιση της πραγματικότητας παραπέμπει στον αμερικάνικο βρώμικο ρεαλισμό, για να αποδώσει την άενη ανθρώπινη τραγωδία, έναν κόσμο ολοκληρωτικό, που περνά από τον πολιτισμό στην βαρβαρότητα. Οι κατσαρίδες και τα σκυλιά που κατακλύζουν την πόλη προαναγγέλλουν μια βιβλικών διαστάσεων καταστροφή και ανακαλούν τη «Μεταμόρφωση» του Φραντς Κάφκα και την «Πανούκλα» του Αλμπέρ Καμύ αντίστοιχα. Πρόκειται για το χρονικό ενός εφιάλτη, που δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο, με στοιχεία πολιτικού θρίλερ και λογοτεχνίας του Φανταστικού. Η πόλη δεν κατονομάζεται, αλλά αποτελεί μία μεταφορά του μέλλοντός μας, με επτά από τους δρόμους της να είναι παρμένοι από τις «Αόρατες πόλεις» του Ίταλο Καλβίνο.

5) Το ερώτημα που απασχολεί τον Καραγιάννη, όπως ο ίδιος μας αποκάλυψε, είναι τι μπορεί να κάνει ο πνευματικός άνθρωπος, όταν όλα γύρω του βυθίζονται. Διατύπωσε μάλιστα μια σειρά από συλλογισμούς: η αρχαία ελληνική σκέψη επιδόθηκε στην ανακάλυψη

του «γιατί», δημιούργησε την έννοια του πολίτη κι αυτή καθόρισε τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Μέχρι τον 19^ο αιώνα οι λογοτέχνες ήταν ένα είδος πανεπιστήμονα. Στον νεωτερικό κόσμο η παλιά αίσθηση του τραγικού έχει αλλάξει ριζικά, γιατί πλέον το υποκείμενο, σύμφωνα με την άποψη του Σαίρεν Κίρκεγκορ, χάνεται ή σώζεται αποκλειστικά με δική του ευθύνη. Η πρώτη ύλη της λογοτεχνίας είναι οι περιπέτειες του ανθρώπου και των αισθημάτων του. Ο λογοτέχνης είναι σημαντικό να έχει κοινωνικούς και πολιτικούς προβληματισμούς, οφείλει να θέτει ερωτήματα, αλλά να μην μιλάει με διδακτισμό. Ειδικότερα ο πεζογράφος πρέπει να απέχει χρονικά από τα γεγονότα που αφηγείται. Σε σπάνιες περιπτώσεις λειτουργεί σαν προφήτης, όπως ο Ονορέ ντε Μπαλζάκ που προέβλεψε την αύξηση του πληθυσμού της γης, την μετακίνηση χιλιάδων ανθρώπων και προανήγγειλε την αρχή μιας νέας εποχής. Στην Ελλάδα από τη δεκαετία του '80 η λογοτεχνία εγκατέλειψε τους εθνικούς και αριστερούς μύθους και στράφηκε στα ιδιωτικά προβλήματα. Ο σύγχρονος Έλληνας προσλαμβάνει την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας, και όλα όσα την ακολούθησαν, μέσα από την τηλεόραση και τα ΜΜΕ, που έχουν συμφέροντα και διαχειρίζονται την επικαιρότητα με τρόπο βιαστικό και ανόητο. Υποχρέωση της λογοτεχνίας είναι να δημιουργεί νοήματα, πράγμα που καλείται να κάνει και στην περίπτωση της κρίσης, χωρίς όμως να «κουνάει απειλητικά το δάχτυλο». Υποδειγματικό πολιτικό λογοτεχνικό κείμενο ο ίδιος θεωρεί το «Τέλος της μικρής μας πόλης» του Δημήτρη Χατζή.

6) Το μυθιστόρημα «Πόλη χωρίς θεούς» είναι έργο λογοτέχνη πεπαιδευμένου, που θέτει αγωνιώδη ερωτήματα για τις αιτίες της σημερινής οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης της χώρας. Οι ήρωες ζητούν απάντηση, αλλά αυτή δεν είναι το αντάρτικο πόλεων, δεν είναι οι ΜΚΟ, ούτε φυσικά η αυτοδικία, αλλά η διέξοδος θα βρεθεί μέσα από σύνθετες πολιτικές ανατροπές. Βάση της συλλογιστικής του Καραγιάννη είναι η αδυναμία του ελληνισμού να καταστεί νεωτερική κοινωνία και βαθύτερη έγνοια του είναι μια νέα ερμηνεία της ελληνικότητας, με την οποία καταπιάνεται στην υπό έκδοση μελέτη του.

Η ομάδα Ex libris απέσπασε την υπόσχεσή του να έρθει στη ΛΑ και να συζητήσει μαζί μας αμέσως μετά την κυκλοφορία του νέου βιβλίου του.

Κέλλυ Πάλλα